

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 04347

MAYN GAS IZ IN FENER

Hadasa Rubin

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

הדסה רובין

מ'יין גאס איז אין פענער

ווארשע 1953

„יידיש בוך“

פארלאג

HADASA RUBIN

MOJA ULICA WE FLAGACH

Redaktor: D. SFARD
רעדאקטאָר: ד. ספארד

Okladkę projektował: I. REJZMAN
הילע געצייכנט: י. רייזמאן

Printed in Poland

Wydawnictwo

„Idisz Buch“

Warszawa 1953 r.

Nakład 5.600 egz. Ark. druk. 3,5 Ark. wyd. 2 Papier druk. mat. V kl. 61x86 cm. 80 gr.

Druk ukończono w sierpniu 1953 r.

Druk. RSW „Prasa“ W-wa, ul. Tarczyńska 8. Zam. 699 4-B-51448

פונדאטען קומט די פרייד צו מיר...

פונדאטען קומט די פרייד צו מיר
אזא לויטענע און שמילע,
פונדאטען קומען זיי צו מיר,
די פרידיקע געפילן? —

פונדאטען קומט די פרייד צו מיר,
ווען א'מוט א' פרעמדער גוט א' שמייכל, —
ווי פרעמד ער זאל נישט זיין צו מיר,
זי קומט די פרייד, מיט ימים זוייסקייט.

אויף יעדן פריינדלעך ווארט כ'פאחמאג
אן אזער ווארעמקייט און גומסקייט,
און א'דאכט זיך מיר, — מיין גומער זאג
העלפט עמעצן, אזו זייער נוצלעך.

איך וויל, א'זאל גליקלעך זיין די וועלט —
נישט א'פאר מיר קיין פרעמדע פרענד.
ווען כ'שעם זיך נישט, כ'זאלט מענטשן אפגעשמעלט
מיט הייסער טרייסט: די וועלט וועט שענער ווערן!

1932

צו מיינע ביכער

ביכער — אין שאַפּקע, לעם בעט, אויפן פענצמער —
איר זייט מיר ווי שוועסטער, איר זייט ווי געשאפענסמער.

ביינאכט, ווען זיי קומען מיט שטאה מיך וועקן,
ווערט יעדעס פון אייך א געפאר און א שרעק מיר,

עס זאלן די זיימלעך, צערוישט, נישט „פארשימן“,
ווער א'האט זיי געמישט. דא מיט פינגער גענימען.

ווען ס'וועלן א ריס טאן אייך אויגן, פארסלינגען
מיט מעמפיקייט פון קנעכט, און געדאנק און מיט שטאה,

איר זאלט נישט דערציילן אין ביזנעס ביינאכטן,
פון וואס כ'האב גערעכט און צו וואס כ'האב דערמאכט זיך.

ביכער — אין שאַפּקע, לעם בעט, אויפן פענצמער —
איר זייט מיר ווי שוועסטער, איר זייט ווי געשאפענסמער.

1937

רעוויזיע

ישראל האט אנטעקלאפט אין שויב.
א נאכמזיקע שעה האט דערנאכט
און אויפגעוועקט די באנצע נאכט.

אומרו האט ניכטער געגעבן א נאג.
אין אונזער שטוב איז געווארן ביימאג.

ביי לאמפן-שיון, ביים גלאנץ פון שמואל
האב איך אזוי פיל דערנען מיטאמאל;

גרויער פון האר קען זיין גרוי א געזיכט,
ווען דערשטאקענערהייט צעלויפט זיך דאס ליכט;

ווען ס'צעלויפט זיך דאס ליכט מיט א שמילן געוואלד,
קאנטער דערנען, ווי א מאמע ווערט אלט.

אויב ס'איז נישט באפאלן קיין רויבער דין הויז,
ווייסט נישט, ווי גרויס ס'קאן זיין שנאה, ווי גרויס.

אויב האסט נישט געזען דין ברהער אין קייטן,
קאנטער נישט וויסן, ווי גרויס ס'קאן זיין ווייטיק.

מענטשן געקומען, בארנישט געבראכט,
אין צוגענומען א קינד אין דער נאכט.

1937

קראטעם

באגליצען

שמויען ווי איינערנע, שלעכטע און דינע —
קראטעם,

פארשאַלטענע קראטעם,

צעקעסמלען אויף שטיקלעך די הימלישע שמואטע:

א קעסמעלע בלויקייט,

א קעסמעלע מויער,

א קעסמעלע בענקשאפט,

און שים זיך נישט — פרויער.

שפעטער,

ווען ס'דראפעט זיך שוין איבער פענצטערשן לייטער,

פאלן די קראטעם אריין אין מיין קאמער

אין מאדנע פירעקן,

אין פלעקן, אין פלאמען —

פון פענצטער אויף טישן,

פון טיש אויף געלענער,

דערנאך ערשט צום געטשל, וואָס הענגט, ווי געפגרט.

נאָר ביינאכט

פיל איד, די קראטעם, ווי איד, זענען וואָך.

און ס'האכט זיך מיר אַוים, איד זע מיידלשע בליקן

אויף קראטעם ווי פאַרהענטלעך ווייגן זיך, ווייגן,

און ציען זיך אַוים צו די בלויגעכע שיינען —

צעבענקאמע, פאַרעקשאַמע חברעם מינע —

און ס'ווערן די קראטעם אין טאכט אַזאַ שווערער

נאָענט, אַ, נאָענט, ווי יענע חברים.

א חלום

— נישט שלאָנגן — נישט שלאָנגן! — נישט שלאָנגן!
האַ? — וואָס?
עס קוויטיקט זיך טרייב אַ פאַרמאָגעניש
דיך גלאַז.

— אין קאַמער איז דרימלדיק, נאַכטיק —
אומפאַרשעמט —
ס'כאַפט עמעץ זיך אויף מיט אַ לאַכן;
עמעצער וויינט:
נישט שלאָנגן.

אַ שוידער נעמט דורך ווי אַ קוויטש
און בלייבט שמעקן
אין לייבער, פון שלאָפן פאַרשוויצט,
אין ברוסטן אַויפגעדעקטע —
נישט שלאָנגן!

דאָס ליכט ווערט ווייסער און גרעכער.
די קאַמער שטיל און ווייט.
ס'האַט זיך עמעצן געחלומט, געכער,
אַז מען שרייט.
מען שרייט!

1938

א זעונג

דו קוקסט אויף מיר דורך אייזערנע שטאצקעסן,
און דיינע אויגן פינטלען מאדנע גיך.
זעסט, טאמעניו, ביים פענצטערל ביים צווייטן
שטייען קינדער, אדעלכע ווי איך.

ווינסט טאמעניו, און איך, איך שמייכל.
די גרינע הימערקע באקוקט מיך הארט.
זאגסט, טאמעניו, איך בין געווארן בלייכער —
ס'קאן זיין, נאר ווייסט אליין, אז איך בין שטארק.

די מאמע ווינט, מיין מאמינקע, מיין בעסמע.
ס'איז טאג קיין טאג, און נאכט איז נישט קיין נאכט.
א, כ'ווייס, געבליבן זעטען שוועסטער.
און פענצטער אייזערנע — א סך, א סך...

מיט וואס זאל איך דיר, טאמעניו, איצט מרויסמן? —
דו זאגסט, אז האסט פארשפילט דיין לעצטן קאָן.
איך בין געגאָן, ווייל מיין פארהיי האט מיר געהייסן,
און זיי, די שוועסטער, וועלן אויכעט אזוי טאן.

ווען פרוחסט עס, טאמעניו, פארשטיין א ביסל,
א ביסל צו באגרייפן אונדזער זאך,
וואלסטן היימישער געקלונגען דיר די שליסלען,
און איך וואלט פריידיקער געזעסן דא פארמאכט.

איך וויל פון דיר איצט, טאמינקע, נאר איינס!
דו זאלסט פארשטיין, ווי ליב ביסט מיר און מייער.
איך שטיי און שמייכל דא, דו שמייסט און ווינסט.
ווי גרויס וועט זיין די שמראץ, ווי הייליק שטיין האט פייער!

א בריוו

בענקען הייסט דען ליבע? —
נאָר נאָך אַ מויטן מאָר ומען נישט בענקען.
פֿון קאַמער נומער זיבן
שרייבסטו צו מיר, אַז אײך זאַל דײַ געדענקען.

*

ביי אונדז אויפן הויף איז שוין וועסנע,
נאָר כ׳בײן נאָך מיט איר פונדערווייטנס,
כ׳קאַן דיר שרײבן, אַז כ׳האַב נישט פאַרגעסן.
כ׳קאַן דיר שרײבן מיט בליקן אויף קראַמעס.

*

ס׳זײנט אַ פּײַגעלע איבער מיין פענצמער.
און דער הימל איז בלוי פונעם הענגען.
שרײב מיר, שײערער, אָן — אפּשר קאַנסטו —
יזאַס כ׳זאַל מאַן מיט מיין בענקען.

1937

בלומען אויף מיין גאנעק...

בלומען אויף מיין גאנעק,
מיינע שיינע בלומען, —
צעבליט זיך נישט ביז וואס
איך וועל קומען, קומען...

זילבערנע בערעזקע,
זילבער-גריין באמעליקע,
איך באשווער דיך ביי דער סמעזשקע,
וואס אן מיר פאמעלעך...

יינגל מייטער, הארציקער,
דו בעסער צווישן מענער,
האלט איין לאקן שווארצינקע,
איך וואל דיך נאך דערקענען...

בלומען! — ניין, איך ישפאס גאר,
בערעזקע, גריין זיך פריידיק.
צעוואקסט זיך איבער גאסן,
צעבליט געוונטערהיים זיך!

און דו, מיינ יונג, נישט פרויער,
דו ווייסט, ס'איז קאמף קיין שפיל נישט.
דו גרוי, און איך נאך גרויער —
מיר וועלן זיך דעחפילן!

א ליד

כ'מאך מיר פון וועסטע א שנירעלע קרעלן
און מו עם מיר אן אויפן האלדז.
פאר מיר איז דער הימל א זילבערנער מעלער,
פאר מיר איז די זון א מאראנגן.

כ'וועל אויסשמרעקן ארעמס און פרווון דערלאנגען
מיט בארוועסע הענט, מיט א נאקעט געזיכט. —
עס איז אזוי שייך דער אנטשייביקער מאנגא
פון ווינט איבער גראז און פון שפרענקעלעך ליכט!

*

נעם מיך ארום, נאר דערשווייג, נאר דערשמויכל,
נאר דערזאג נישט דעם פערז פון דיין הארציקן ליד. —

וועסנע-צייט ווערן די קראמעס נישט ווייכער;
וועסנע-צייט בליען די לונגען מיט בלוט.

1938

איך און די לבנה

דו קוקסט צו מיר אריין דורך קראמעס,
איך קוק צו דיר ארויס דורך קראמעס —
ווער איז פון אונדז געפאנטען מער?

איך זע דיך שמיין אין בלויען געגען.
און דו, דו זעסט דא אינעווייניק
א וואנט, א צלם און א מרער.

יא, ביסט געקומען זיך באארימען,
א קאנסט אין וויכער ווימקייט ריטען,
א קאנסט זיך אויסלאזן אין שוים.

כאטש שמעקסט אין הויכן, בלויזן גארנישט —
כ/בין דיר קיין חברמע, קיין פאר נישט, —
ס'שוועבט העכער, איבער דיר, מיין מרוים.

ווען דו פארגייסט אין שוים און ווערסט נישט,
ווען קיינער זעט דיך נישט און הערט נישט, —
גייט אויף מיין מרוים, — אין כלום, אין פרייד.

מיר וועלן זיך פאך מרעפן ביידע.
און דו אליין וועסט זיין אן עדות,
ווי מוי וועט פאלן רוימעהיים.

איצט שמיי אנטקעגן מיר און רייזן זיך,
כ/דריי אויס צו דיר מיין פלייצע,
צו דיין שלעפעריקער פראכט.

שמיל, זאל מיין חברמע נישט וויסן,
אז בעטקען איז געווען אין תפיסה
אין א לבנהדיקער טאכט.

מיר וועלן נאך קומען

(נאָכן פּאַלן פון באַרצעלאָנע.)

מיר וועלן נאך קומען.
די פּוּיסט אינערהייך און זיי פּוּיסטן די ווערטער:
מיר וועלן נאך קומען!

וועהן וועט איר קומען?
פאַרסמט איז דאָס וואָסער פון אייערע ברונעס,
פאַרוואָנעט דאָס גראַז פון די פעלדער און גערטנער.
וועהן וועט איר קומען?

מיר וועלן נאך קומען.
מיר וועלן נאך קומען.
כאַהויכן מיט זיג און מיט פּוּיסטן די אַרומען.
פון בערלין און פון מאָקאָ, פון רוים און פון וואַרשע,
מיט שווערע, מיט דויטע, מיט אייזערנע מאַרשן.
מיר וועלן נאך קומען מיט לעבנס ווי פּאַקלען,
מיט לעבנס און וואַקלונג,
און וואַקלונג,
און וואַקלונג!

מיר וועלן נאך קומען.
האַמפּהאַנט, באַרצעלאָנע!
דאַמפּהאַנט הייסט און אַנזאָג. האַמפּהאַנט הייסט — אַ בּוּהר.
זיי וועלן נאך זיין, ס'וועלן זיין באַמאַליאָנען
ביז וואָנען ס'וועט קלאַפּן דאָס האַרץ — אונדער פּירער.

מיר וועלן נאך קומען.
די פּוּיסט אינערהייך, כאַטש די האַנט איז אין קייטן,
און בליקן פון ווייניק, ווי ציינער. פאַרקריצטע.
מיר וועלן נאך קומען, ס'זאָל ווידער אונז ווייטן,
און ווידער אַויף שלאַכטפּעלדער קרייצן דעם איצטער.
מיר וועלן נאך קומען פאַר בלוט און פאַר טרערן.
מיר וועלן נאך קומען.
דאַמפּהאַנט הייסט: מיר שווערן!

(אין תּפּיסה.)

מיין שבועה

אונז הארץ קאן אויפהערן פילן?
אונז מוח קאן אויפהערן מוראכמן? —

שמרענג אן דעם אויזערנעם ווילן,
עפן דיין אויג דאס פארמאכטע

און באריר מיט אַ בליק נאר מיין שמוערן,
פון ווייטיק און שוידער צעהיצמן;
איך וויל, חבר סמאלין, דיר שווערן,
איך שווער, חבר סמאלין, דיר איצמער:

דאס לעבן ביו לעצט-לעצטן אַמעס,
מיין לאַנד איך וועל געבן צושטוייער
און זיין פאר די פינצמערע שאַמנס
אַ פונק פון דיין הייליקן פיער.

וועהן מיין פארטיי וועט מיך שמעלן,
כ'וועל זיין ווי אַ פאקל און ברענען.
די פריינד און די שונאים זיי וועלן
דיין ווארט אין מיין לעבן דערקענען.

אונדזער באַבע

אונדזער באַבע קאָן נישט שרייבן און נישט לייענען.
אונדזער באַבע האָט געקענטן ברױט בױ ליימן.
זי פלעגט קאָיאָרן מיילן צווישן שכנים,
אויף לעבלעך זױערמייג קאָיאָרן ביימן —
פאַרשלאָפענע צוויגע, נישט קיין שױגע.
און וויינען פלעגט די באַבע, וויינען...

אונדזער באַבע קאָן נישט שרייבן און נישט לייענען;
מיט קיין באַן נאָך קיינמאל נישט געפאַרן.
פלעגט אויף פסחן צעטיילן יאָרן
און מיט „מערצעשעמוס“ באַפונדן אירע מאַהגנס.
און מורא האָבן פלעגט זי און זיך זאָרגן —
מיט זאָרג די הינטערמיר און ביידעמער באַוואָרנט...

אונדזער באַבע קאָן נישט שרייבן און נישט לייענען;
ביי ערדענעם געפעס אַ לעבן אָפגעפאַרעט.
ס'האַט איר קופערט נישט געזען קיין ליבעס-בריוו פון קיינעם —
שױל און פרי, אַן מענער, ואיז זי אַלט געוואָרן.
זי פלעגט אַמאל דעם סידור שמומעהייט באַוויינען. — — —
פון דעם געוויין, דעם שמומען, כ'האַב געלערנט צאָרן.

1935

מיין זידנס קאפאטע

ווי קומסטו אין זוניקן לאַנד, אין קירגוזישע, מיין פיין און דערמאָנונג, מיין פינצטערע וויזיע?

איך האָב זי דערזען אויף אַ פּלאַץ אין אַ מאַרק־מאַג, זענען ס'האָט געזען דאָס געזען און געזען דאָס זי — די פּאַלעס צעבראַסמען, די אַרבל צענומען — אַ פּאַגל, אַ שוואַרצע, אין מיט פּונעם סומל.

— ווער האָט דו געבראַכט, וועלכע וועגן און שמחים, צו בענעמען מיין קאַפּ מיט דיין כלומיקער ברכה?

— ליב מיך מיטן גאָסט, מיין קירגוזישער חבר אַ ווידע פּונטוימנס, אַ ניגון פּאַרדאָונט. אַ ניגון פּאַרדאָונט? — אַן תּפילה דער ניגון, — אין טויט־לאַנד צו טויט פּלעגט ער וויגעלעך וויגן.

איך האָב צו הכדלה האָס ליכטל געטראַגן — איך וועל דעם המבדיל אליין איצט שוין זאָגן.

פון היומישער ווייט ביז קירגוזישע ברייטן שאַטנט מיין פּאַגל מיט פּליגלען צעשפּרייטע. אויף ים און אויף ערדן, אין מחבר, אין לענדער האָט ער אַן אַטהייב געזוכט נאָך וויין ענדע.

און איך, כּז'האָב געשווירן מיט פּרייד און מיט מ'ערן אַ המשך פּון כלום, פּון געביין זיינס צו ווערן.

איך האָב דיך אָנגעגרייט פון לאַנג.
 אין געכט צעריסענע און גרויסע
 האָט מיין געפיל, ווי אַ געדאַנק,
 דיך דרייסט אַרויסגעפירט אין דרויסן.

איך האָב פאַרשטאַנען קאַלט און נישטער,
 אז וועג פאַרקערעוועט זיך צום אַזמענד.
 פון מען, וואָס רופֿן זיך געשעשען,
 קאַן זיין, וועסט מער אַהיים נישט קומען.

כאַהאַב דיך געהאַלדזט מיט ווערמעך פרייע
 און שמיל געשלאָנגען אַ געוויין.
 אַ נאַכט, פוּ דווי און גלעט מיט פייער!
 טאַר פּוויט קאַן זיין, ווי לעבן, שייין.

ווען מענטש שמרענגט אַן זיך צום דערלאַנגען,
 און פינגערניש פאַרשמעלט זיין גאַנג,
 זאַל יעד זיך שפּאַלמן פון געראַנגל,
 איבער קעחפער מיינעם שטייג, דערלאַנג!

אזוי האָב איך געטרייט אַזערוּ ביידן
 צום שלאַכט, וואָס דרייפט, צום מאַג, וואָס גייט.
 דו, פייערער, דו ביסט אַן עדות —
 איך בין צום קאַכט, צו זיגן גרייט!

פארבלייב געזונט מיין ראטנלאנד

נישט פרעמד-ערד ביסט געווען פאר מיר,
כצמיש נישט געקענט איך האב דיין שפראך און דינע זימן.
איך האב געבראכט צו דיר מיין הארץ מיין אטגעלימנט,
אז דו זאלסט היילן עס. ואויב נישט — מיט ענד פארשימן.
מיט זוי און וויטד כ'האב אטגעקלאפט אין מיר.

פון ערשטן טאג ביסטו מיר ליב געווארן.
און היימלאנד איז געווארן מיר אן אויגן ווארט.
עס האט דיין ענד געמאכט פאר מיר אן ארט,
כצמיש וואקס אריין אין איר, פארפלאנץ א דור,
און שאף, געבויר אויפסניי, וואס האסט פארהארן.

ווי ליב איז מיר פון שטרענגן טאגער אומעס!
ביי פלאמען-הייזן באקוקט כ'האב דיין געשמאלט.
כ'האב דיך געווען זיך ראטגלען מיט מיין פיינט,
געווען דיין אויסגעשטרעקטע האנט
מיט פאקלען, אויפגעהויבן איבער שאמנט.

איצט, ווען כ'גיי צום וועג פון טויזנט שלאכטן,
און טויזנט זיגן ווארטן אויף מיין מי —
אין זיך איך הער דיין אדלערישן פלי,
אין זיך איך פיער איין דיין גלי —
זיי זאלן מיר דעם וועג באוואכן.

פארבלייב געזונט, מיין ראטן-לאנד!
איך גיי ארוועק — נאך אייגענער דו ווערסט מיר.
ס'קלינגען מיט צוריקקום דינע ווערסטן.
און ס'הייבט צו שבועה זיך מיין האנט:
טרייהייט אייביקע דיר, ראטנלאנד!

ווי קערנער...

ווי קערנער אין מייף פון דער ערד ליגן ביינער —
זאל קיינער נישט טרעטן מיט פיס זיי, זאל קיינער.
זיי וועלן נאך אויפגיין, זיי וועלן נאך וואקסן,
זיי וועלן צו הימלישע זאקסלען דערוואקסן.
זיי וועלן דערזאגן דאס ווארט, וואס אין הויכן
איז הענגען געבליבן, פארטויקלט אין רויכן.

ס'איז די צרמיי דאָ די רוימע געגאנגען
און האָט זיי פארזיט, אירע זאנגען — געזאנגען,
און האָט מיט איר שווייס געגעפאָיעט די ערד דאָ,
געזאָקערט די נאָכט מיט צעקלונגענע שווערדן,
מיט לעבנס די בליענע וואַלקנס געזאָקערט
און ליכטיקע טרוימען געפירט אין זאמאָקעס..

ס'האָט בלוטיקע מי נישט געמאָנט קיין באַלוינג,
העלדישקייט האָט נישט געקרוינט זיך מיט קרוינען
און גאַלד נישט געשוואַרט מיט פאַרבלומטיקטע פינגער.
זיי זענען געקומען די זיגער און זיגער
קיין מורח און מערב, קיין צפון און דרום,
מיט פרייהייט אויף פענער, מיט פרידן אויף אַרעם.

ווי קערנער אין מייף פון דער ערד ליגן ביינער.
זאל קיינער נישט טרעטן מיט פיס זיי, זאל קיינער.
און אויב ס'וועט אַ שטיין ווער אויף קברים אַ וואַרף טאָן,
אין פרוזן אויף שטיינער זיין מעסער אַ שאַרף טאָן —

וועלן זיי אויפשטיין, אויף ביינער וועט הויט זיין,
אין אַהערן — בלום, אין די הערצער — אַ גריימקייט.
וועלן זיי אויפשטיין צום השבון, צום רויטן,
מיט די, וועלכע לעבנדיק נאָך, זענען מיט שוין.

1946

איך גיי איבער גאסן...

איך גיי איבער גאסן אין זוניקער שעה,
איך וויל איבער גאסן און ווייס: ביסט נישטאָ.
אין וואָס זאל איך טאָן מיט מיין פינצמערן ווייסן? —
ווי גאל אינעם זוניקן פרצוף א גיס טאָן,
פאַרסטען די לופט און פאַרלעשן די שטרעלן?
אויב דו ביסט נישטאָ — גאל אלץ ווערן פאַרפאלן?

איך גיי איבער גאסן אין זוניקער שעה,
איך וויל איבער גאסן און ווייס: ביסט נישטאָ.
נאָר כ'מושעפען די דו נישטאָ, איך שרעקן נישטאָ די שטרעלן.
איך זאָג נאָר אַ טשורה מיר אָן: ס'איז פאַרפאלן.
שמעלט מיך גאָס אָפּ אין זוניקער שעה —
ענטפער איך אָפּ: יא, איך לעב, איך בין דאָ.

1946

וועלכער ווינט...

היהלע פרידמאן

וועלכער ווינט האט דיינע צעפלאַכטן?
וועלכער וועג געקושט האט דיינע טרימ?
כ'קען נאר די הענט, וואס האבן דיך געשאַכטן.
מער ווייס איך ניט, מער ווייס איך ניט.

וועלכער וואַלקן פון די טויזנטער, וואס הענגען
אין געווען אַ וויע פאַר דיין אומג
און געווישט פון שטערן שמועסגען
דעם לעצטן געדאנקען-געפלוין? —

וועלכער מאל האט דיין דורשטיקן קערפער
פאַרטרויט דעם סוד פון פאַרגיין?
כ'ויל זיין אויף דיין קבר אַ זוערבע,
כ'ויל זיין — צאָרן פון דיין געוויין.

1945.

א תפילה צו זיך

זיין אזוי שמוצרק צו באטרעטן די ערד,
וון ס'בלאנקעט פאריתומט מיין ברודערס געכויין.
און הארץ וואל זיין הארץ,
מיט קיין ישנאה באשווערמ.
געדאנק וואל געדאנק זיין, נישט מעמפ צו פארשטיין.

זיין אזוי שמוצרק צו באנעמען דעם רוים,
וואס ענטג וואו געווען פאר געוואלד און געקוקעכין,
מיט מילדקייט אין אויג,
מיט אן אפשיין פון מרוים,
ס'וואלן נישט דייסן ויך הענט צו קיין שלעכטס.

זיין אזוי שמוצרק צו פארהצוימען א צוים
פון נעכטן ביז היינט, פון נישט ווערן ביז זיין.
נישט צו מאנען ביי זיך,
נישט ביי יענעם קיין לויין.
זיין ווי די זון איז, וואס שיינט, ווייל זי שיינט.

.1945

וועסנע 1943

ס'מעג היינטיקע וועסנע באגיין זיך אן בעז.
נישט פאר מיר איז איר גלאַנץ און איר שמעקן.
ס'איז מדבר אַרום.
איך פלאַקער און ברען.
איך האַלט איז אן קנאַספּן דער שמעקן.

וועסנעלעך יידישע — קינדערלעך קליין,
ווי גרויסע בעקרויציקט אױף שלאַכטן
איך וועל אים דערװױנען, אױער געװױן —
ווער וועט דעם געלעכטער דערלאַכטן?

מיד מױך אױס, וועסנע, כ׳זױן שױבע אַצינד,
גױ אַנדהערע שמערנס באַצירן —
כ׳מראַג אונטערן האַרצן אַ געהרגעט קינד,
זאַל פרייד נישט פּרוּוון מױנע מירן.

נחמו...

אין הייסע ביינאכטן,
אין וואכע ביינאכטן
זאג איך מיר: נחמו,
זאג איך מיר: נחמו.

כ'גלעט מיינע הענט
און איך בעט ביי זיי רחמים:
רייסט נישט דעם גוף
אינעם בלוטיקן מראכטן!

אין וואכע ביינאכטן,
מיט אויגן פארמאכטע
זוך איך איך, רוף איך איך,
פארפויניקטע מיינע.

אין וואכע ביינאכטן,
זאג מיר נישט נחמו:
איך בין דער ווייטיק,
איך בין די טענה.

.1948

מענטשן-ליבע

נאך איידער איך האב אויסגעשעפט דעם ברוינעם,
נאך איידער איך האב אויסגעהערט דעם רוף —
ווי גוט, וואס ביסט צו מיר אין מארגנפרי געקומען,
און מילדקייט אָנגעגאָסן אין מיין גוף,
נאך איידער מ'הערן לעצטע זענען אויסגערונען, —
ווי גוט, וואס ביסט צו מיר אין מארגנפרי געקומען.

ווי גוט, וואס ביסט צו מיר אין מארגנפרי געקומען,
נאך איידער שנאה האט פארברענט מיין מראכט,
נאך איידער כ'האב ס'געבעט פארגומען
פון שילאקן — דעם שמן פון מיין נאכט,
נאך איידער כ'האב צעמערעטן אלע בלומען, —
ווי גוט, וואס ביסט צו מיר אין מארגנפרי געקומען.

ווי גוט, וואס ביסט צו מיר אין מארגנפרי געקומען,
נאך איידער דארן האט באדעקט מיין פעלד,
און אָנגעצונדן מיט דיין פלאם מיין ברוינעם
און אָנגעצונדן אין מיין הארץ די וועלט,
נאך איידער לעצטע שמראלן זענען אויסגערונען, —
ווי גוט, וואס ביסט צו מיר אין מארגנפרי געקומען.

ווי גוט, וואס ביסט צו מיר אין מארגנפרי געקומען
מיט וועגן אייביקע פון מענטש צו מענטש,
און האסט פארזויט אין כלום דיין שמורעם
און דאס פארשאלמענע אין מיר — געבענמישט.
ווי גוט, וואס ביסט צו מיר אין מארגנפרי געקומען,
נאך איידער ס'איז מיין הארץ פון ווייטיק אויסגערונען.

1945

איך און מיין וועסנע

ווער ביסטו, וואָס קומסט מיר מיין וועסנע צעשיסן,
מיט פּייער און פּויט איר פּאַרשמעלן די וועגן? —
איך גיי איר מיט אָפּגענע אַרעמס אַנטקעגן,
ס'איז מוזיק מיין גאנג און ריין מיין געוויסן.

נישט אַליין. ביי דעם הענטל מיין פעסטערל פיר איך.
זי שפּאַנט מיט פּיריעריקע טריט צו די שיינען —
ווער ביסטו, וואָס לויכסט איר זונען נישט דיינע?
די וועסנע איז אירע, די וועסנע איז אירע.

ווער זיך, מיין קינד, עם האָט אַ טעפּאַר דיר,
פּריידיקער לאַך דיין צעשטראַלמן געלעכטער.
זאָל ער דיר זיין ווי אַ פּרינגל, ווי אַ וועכטער,
ווי אַ פּייל אינעם פּינצטערן האַרץ פונעם שפּאַרבער.

...איך זע עם, דאָס פּיצל, לעס גוף פון זיין מאַמען.
עס וואַלט מיטן הענטל דעם טריט, און פּאַרשמיט נישט
זיין אייגענעם אומגליק, זיין אייגענעם ווייטיק.
נאָר איך האָב פּאַרשטאַנען, איך האָב פּאַרשטאַנען...

מיט וואָס וועסטו צאָלן, אין טאָג פון דערוואַכונג,
פאַר שוידער פון מוזיקער, וואָס פּילט ווי אין ברוסטן
בליווערט איר מילך, נאָר אין וויגל, אין פּוסטן
וועט קיינמאָל איר קינד שוין נישט וויינען, נישט לאַכן?!

*

מיין וועסנע, שוויים מיר אַנטקעגן, צעצינד זיך
מיט בלוט פאַר מענטש און מיט אומקום פאַר הענטער.
מיר וועלן באַצאָלן, מיר וועלן נישט שענקען,
איך און מיין וועסנע — דעם ווייטיק פון קינדער.

צו די מלחמה־אונטערצינדער

איך האב אייך פיינט,
איך האב אייך פיינט,
ווי קומט צו מיר אזוי פיל שנאה?
איך בין א פרוי,
א מומער בין איך.
כ/פארמאג אזוי פיל צארמע רייד.

נאר אייך —
איך האב אייך פיינט,
איך האב אייך!
כ/ועל טראגן שנאה איבער גאסן,
ווי כ/טראג מיין רוימע פאן פון פרייד,
און הערצער אנטוידן מיט שנאה —
פאר טויט, וואס איר האט צוגעטרייט,
פאר פעלדער גרינע,
מיט קברים, ווי מיט ברויט, פארזייט.

איך האב אייך פיינט,
איך האב אייך פיינט
מיט הארץ, וואס זייסט פון גרויסער ליבע.
ווי א פארמעג וועל איך די שנאה איבערגעבן
דעם צארטן קינד,
דעם מאן,
וואס וועט א זעלנער ווערן,
ווען האם פארבאטן וועט צו שווער זיין,
ווען ס'וועט צו גרויס זיין אייער זינד.

איך האָב איך פּינאַם,
איך האָב איך פּינאַם.
זיי אַינער ביין ווערט דייך מיין שנאה.
איך בין אַ פּרוי,
אַ מיטער בין איך,
איך וויל מיין קינד זאָל בליקלעך זיין,
איך וועל די לעצטע שלאָכט בעוווינען.
איך בין גערעכט —
די וועלט — איז מיין!

א געשפרעד צווישן מוטער און קינד

מיין מעכטערל פליסמערט: „זיי צו מיר גוט“ —
די אינגעלעך שמרעט, אן געלעכער.
ביסל הארץ פון מיין הארץ און בלוט פון מיין בלוט —
זיי קאן איך פאר דיר זיין א שלעכטע? —

נאר ערבגעוויין ציטערט אויף, און א פרעד
אין ליכטיקע אויגן צעצינדט זיך.
„זיי צו מיר גוט און דערמאן זיי נישט מער,
די מענטשן, וואס הרגענען קינדער...“

א ווייטיק שניידט דורך, זוי פייער, מיין גוף.
דערווארטונג — אין קינדערשע אויגן.
איך הער, ווי א פרעמדנס, מיין אייגענעם רוק:
זיי זענען היינט לודער געפלוניגן.

פארניכטונג און אומגליק געברענגט און ארוועק
אין נעפל פון פיין און געוויינען.
„זיי צו מיר גוט!“ הער איך ווערטער אין שרעק.
ניין, כ'קאן נישט צוליב טאן דיר, קליינע.

א קינד מיט טאפאלס אין די אויגן אנטלויפט.
וואתין? — מיין הארץ ווערט געריסן.
זיי ווייט אזו געווארן דער וועג צו זיין הויף...
כ'ויל, מעכטערל מינים, זאלסט עם וויסן.

בעלאיאניסעם קינד, אפשר קלענער פון דיר,
זיצט פארשפארט מיט זיין מאמע אין תפיסה.
צו ליכט איז פארשלאסן זיין קליינמשיקע מיד...
כ'ויל, מעכטערל מינים, זאלסט עם וויסן.

א נעטערשער טאמט, פאר גלאנץ פון זיין הויט,
ווערט אין אויגן פון קינד זיינס געשמין.
דעם קאליר פון זיין הויט קאן בייםן בלוט מויט.
כ'ויל, מעכטערל מינים, זאלסט עם וויסן.

„זיי צו מיר גוט, זיי צו מיר גוט!“ —
זייט פארשאלטן פאר קיטערשער אומה,
מיין רחמנות צום קינד זאל פארלעישן דאס בלוט,
זאל נאפאלם זיין פאר אײערע היימען.

בלומען אויף די מויערן פון סינג-סינג*

(דעם אָנהענג פון עפל און יוליוס ראָזענבערג)

בלומען אויף די מויערן פון סינג-סינג —
אזעלכע בלומען ווערן נישט פארוואַנעט.
זיי וועלן בליען רויט ביז וואַנען
עס וועט נישט שטיין אין פלאַם סינג-סינג.

וויין נישט, קינד, דו מראַגסט צוריק די בלומען
וואָס האָסט געטרייט פאר מאַמע-מאָמע.
אזעלכע בלומען ווערן נישט פארוואַנעט
ביז וואַנען ס'וועט די שטראַף נישט קומען.

בלומען אויף די מויערן פון סינג-סינג —
זיי מידן אויס די נאַכטיקע וואַך...
אזעלכע בלומען גייען אויף מיט וויג,

אזעלכע בלומען הייבן אָפּ אין שלאַכט.
בלומען אויף מויערן פון סינג-סינג —
זיי האָבן אויך געזען אין זייער לעצטער נאַכט.

20 יוני, 1953 י.

(* די אַמריקאַנער פּאָליקס-מעגאַזין האָבן אַן אויפהער געלויבט בלומען אויף די מויערן, קעגנאויבער די פענצטער פון דער קאַמער אין סינג-סינג, וווּ די ראָזענבערגס זענען געזעסן (פֿון דער פרעסע).

א באַלאַדע וועגן א דייטשן זעלנער

נישט קיין צלם אויף צווישטוועג מיט אויסגעשמרעקטע אַרעמס
אין געוויסער איינגעהילט, איינגעהילט אין שטורעם.
נישט גאָטס מומער הייליקע האַט אַראָפּגענהערט.
ווער זשע וזכט אין קובר האַט אָפּדן פאַר זיין מידקייט? —
נישט באַפּטצט האַט בערגל איז, נישט פאַרצוימט מיט פּלוימן.
ווער זשע ביסטו, איינזאָמער, ווער זשע ביסטו, טויטער? —

ווער האַט דיך געשיקט אַדער אויף נישט דיינע ערדן?
וועלכע שונאים גרויזאָמע האַט געקעפט דיין שווערד האַט?
וועלכע שונאים בלחטיקע האָבן דיר באַפּוילן
זוכן און געפּינען טויט אויף דער ערד פון פּוילן?
פאַר דיין טויט, אין לעצטער תּגע, וואָס האַסטו פאַרשטאַנען?

וועסט נישט אויפשטיין בער פון גרוב, נישט אַוועק פּוטראַנען...

ווייזן ווינטן אַרום גרוב, פּאַלן צו צום בערגל,
בלעטן צו האַט ווילדע גראַס און פאַרשווינדן ערגעץ.
דראַפּעט זיך אַראָפּ אַ שטראַל גלייכגילטיק און לעשט זיך.
קיינער האַט נישט אויסגעטראָטן צו דיין גרוב קיין סטעזשקע.
נייען מענטשן האַט פאַרביי — פּרעמד און זייער שפּראַך דיר.
קינדער שטייפן האַט אַמאָל, יאָגן זיך און לאַכן...

ווער בלאַנדהיטעט דאַרט איינזאָס אין שאַטן פון וואַלד? —
עס שיילט זיך פון געפּל אַרום אַ געשטאַלט.

אויף אַקסל אַ ביקס, אַ העלם אויפן קאַפּ.
ס'איז האַסטיק זיין טראַט. אַט שטעלט ער זיך אָפּ.

כאַפט זיך אָן ביי דער ברוסט און פאַרטייעט אַ קרעכין —
אַ דערשטאַקענער פּוילזל דערזאָכט אין דער געסט,

די לבנה פאַרטייט אים דעם וועג מיט איר ליכט,
מיט אַ פּניאַק, מיט אַ צווייג, מיט איר מענטשלאַך געזיכט

נאָר דער זעלנער גייט ווייטער זיין נאַכמיקן וועג.
און אַט איז אַ שייך, אַ שיפל ביים ברעג.

אַ פּליוסק — און די וועסלע פּאַרזינקט אין דער שיף...
אַ וויילע — און ס'מראַנגן די כוואַליעס זיין שיף.

די אַדרע ברויזט אויף מיט כעס און געברום,
שליהערט האַס שיפל — אַט קערט זי עס אום

און הערמרינקט און הערמרינקט אים, דעם זעלנער אין העלם,
נאָר ס'הערט זיך אַ קול: „לאַז מיך, לאַז מיך אַ היים,

מיין לייב ווערט צעפרעסן, צעפוילט ווערט די הויט —
כ'האַב נאָך נישט פאַרשטאַנען מיין אייגענעם טויט.

האַט וועמען באַפרייט און באַגליקט אויף מיין ערד
מיין פינצטערער אומקום, דאַס בלוט אויף מיין שווערד?

לאַז מיך אַ היים, כ'וועל זיך אומקערן באַהד,
נאָך איידער די טאַכט וועט אַנמרינגען פון וואַלד,

נאָך איידער אַ פּוהל וועט אויסשרייען מאַנג" —
אַזוי האַט דער זעלנער אין שיפל געוואַנט.

די אַדרע ווערט שמיל, אירע וואַסערן — לויטער,
צום ברעג פון זיין לאַנד שווימט אַ זעלנער אַ טויטער.

*

ווער שפּאַנט צווישן חורבות פון הייזער ביינאַכט? —
אַ שמרענגע לבנה דעם זעלנער באַוואַכט.

ער גייט ווי אין חלום. פאַרמשעפעט זיך, פאַלט,
אויף תּרובע ווענט גייט אים נאָך זיין געשמאַלט

אין ביקום און אין העלם — דער זעלנער ווערט בלאַס.
אַט באלד וועט דער שאַטן פאַרשלינגען די גאַס.

די ביקום וועט פון אַקסל אַראָפּ און אַ בראַנד
וועט אַרומבאַפן ווידער די ערד פון זיין לאַנד.

דער זעלנער קלאפט האַסטיק זיך אָן ביי דער ברוסט.
הערט זיך איין — די גאס איז פאַרשלאָפֿן און פּוסט,

דער שאַפֿן ווערט קירצער און שרעקט שוין נישט מער.
עס קייקלט אַראָפּ זיך אָן איינזאַמע טרער,

פּאַלט אַראָפּ אויפֿן ברוק און צענגייט אינעם שטויב.
אַ וויילע — דער זעלנער קלאַפט אָן אין אַ שויב.

אַ מיר עפנט אויף זיך אָן שלאָס און אָן שליסל,
ווי ס'וואַלט זי אַ גאַכטיקער ווינט אויפֿגעריסן.

„פון זינט ביסט אַוועק שטייט זי אָפֿן, די מיר,
ביימאָג, סיי ביינאַכט — מיר וואַרטן אויף דיר“, —

שמאַמלט אַ פרוי. — „נישט געדריט דיין געלעגער.
די אייגענע שעה ווייזט נאָך אַלין אונדזער זייגער...“

דער זון האַלדזט דעם פאַטער. נאָר פּלוצעם ער שרייט:
„די אייגענע שעה — נישט די אייגענע צייט!“

מיין פאַטער, דיין טויט האַט געדאַרפט זיי באַגליקן,
די מערדער, וואָס האַבן אויף אומקום געשיקט דיך.

איצט קומען זיי ווידער, די הערשער פון נעכטן,
דאָס לאַנד צו פאַרטריןקען אין בלוט, אין פאַרבּרעכן,

לעס קבר פון פאַטער זאַל ליגן זיין קינד...“
דאָס ליכט אינעם שמיכל ווערט דינער, צעריגט,

געוויין פון אַ פרוי הייבט אויף זיך פון ווינקל.
פּלאַמיקער קלינגען די רייד פּונעם ינגל:

„נאָר כ'שווער ביי דיין אומקום, מיין פאַטער, איך שווער דיר,
דיין זון וועט נישט ווערן קיין קנעכט פון די מעהדער.“

און אויב וס'איז אויף שלאכט-פעלד ומיר קעמפן באשערט,
וועט זי דערקענען דעם שונא, מײן שווערד."

*

א מידע לבנה באוואקט שמייל דאס הייזל,
רוקט איבער אויף שמואסישן זייגער די ווייזערס...

אין פענצטער קלאפט אן א פארטאגיקער ווינט.
שמערן פארגייען. דער זעלנער פארשווינדט.

די אהרע איז שטיל. אירע וואסערן — לויטער.
צו עלטער רן שווימט א זעלנער, א טויטער.

א וויג'ליד

שלאַף, מיינ קינד —
איך קאן נישט שלאָפן,
ווייל דער שונא איז באַוואַפנט,
לויערט אויף דיין דו.

מיט מיינ גוף כ'פאַרשטעל דיין וויגל,
כ'האַב פאַררירגלט וואָלע ריגלען,
נאָר ס'איז נישט גענוג.
נאָר ס'איז נישט גענוג.

שלאַף, מיינ קינד —
ס'איז וואָך די מאַמע,
מיטן גאַנצן לאַנד צוזאַמען
וואַכט דיין מאַמע אין פאַבריק.

כ'וועל צעפּרעלן סיר און מויער,
זאל האָס הייסע ליד פון בויער
אַפּהיטן דיין דו.
אַפּהיטן דיין דו.

שלאַף, מיינ קינד —
כ'זיך לעס דיין בעטל,
און פון וואַנט קוקט ומילד און גלעם דיר
סמאָלין — ווייסט, ווער סמאָלין איז?

ער וועט זאָרגן, און אַהנהו ביידין
זאל דער שונא נישט צעשוידן,
ס'זאל דיין שלאַף זיין זיס,
ס'זאל דיין שלאַף זיין זיס.

גיב מיר דיין האנט...

גיב מיר דיין האנט.
איך וויל פילן דיין האנט.
כהאָב איצט מזרא צו לעבן.
איך האָב אזוי מזרא.
שלעכטס האָט ובונט זיך צעכליט אין מיין לאַנד
מיט פּאַלשע, מיט גרוואַמע תּורות.

גיב מיר דיין האנט.
איך וויל פילן דיין האנט.
שמחאָף מיך ווייטער מיט שמרעטנע און וואַרעמע ווערמער.
רוף צו אַרהענגע מיין יונגן און דרייסטן פאַרשמאַנד,
פאַר גישט גומע געדאַנקען, פאַרווערמע.

גיב מיר דיין האנט.
כ'וויל זאָלסט פילן מיין האנט —
זי איז ווייך, גאָר ווי דיינע, געטריי איז.
אויפן רוף פון מיין פאָן — פון געפייניקטן לאַנד,
וועט מיין האַרץ, פונקט ווי דיינס, שטיין אין רייען.

גיב מיר דיין האנט,
זאָג מיר גאַכאַמאַל צו,
אַז מיין לעבן — מע וועט עס גאָך דאַרפן.
ווי מע געמט איין אַ סם, וועל איך אייננעמען דו,
כ'וועל די שנאה אין אַפּוואַרמזונג שאַרפן.

אויב דו דארפסט זיין...

אויב דו דארפסט זיין נאך א קנייטש אויף מיין שמערן,
נאך א שאמן אין מיינע פארשאממעטע שעהן —
גיי! ואון תשובה נישט וועמען פון אונדז ס'זועט זיין שווערער,
און צייל נישט ביי וועמען די האר זענען גרויען

ס'האט דאס לעבן אין שטרענגקייט געקנייטשט מיינע ברעמען,
כ'האב ווייסקייט אין פרוים נישט געזען — כ'האב געגארט נאר.
פון דיר קיין באליידיקונג וועל איך נישט נעמען,
פון דיר כ'ויל נישט נעמען קיין הארמקייט.

גיי. כ'זועל דיר נאכקוקן לאנג, אפשר יארן.
נאר דו וועסט מיין רופן נישט הערן.
אויב כ'האב נישט באוויזן קיין גליק אפצושפארן,
וועסטו זיי נישט זען, מיינע טרערן.

דו האַסמט מיר געגעבן פון פורמקע דעם שליסל...

דו האַסמט מיר געגעבן פון פורמקע דעם שליסל
און ביסט אַוועק.
אַ ווען איך קאָן מיט דעם שליסל פאַרשליסן
די ווייטקייט פון וועג.

איך זוך, ווי אַ הונט, דינע טריט אין מיין שטיבל
אין גאַסמיקער שיין.
אַלין, וואָס פון דיר ס'איז אין צימער פאַרבליבן
איז מיין.

שמרעטנקייט און הויכער פון מענטשלעכער ליבע,
צארטער באַריר,
היינט געזאָנקען זענען געבליבן,
לעבן אין מיר.

אַ וואָרט איבער קינדערשן בעטל געפליסערט, —
אַ קלאַנג.
אַוויפיל מוז קלעקן מיר אינצומער
אויף לאַנג.

אין אַנטהווערע יאָרן איז שייַדן זיך שווערער —
נישט ווייט אַווי דער ברעג.
טאָר וווּ זאָלסט נישט זיין, וועל איך זען דיך און הערן —
מיר האַבן אַיין וועג.

און דאָס איז דאָס וויכטיקסטע, טייערער מיינער.
דער קאַמפּאַס אין שטורמישן גאַנג.
די אייגענע זון זאַל מיין לעבן באַשייַנען.
וואָס שייַנט אין מיין לאַנד.

1953

ליבע-לייד

דו מאַנטסט ביי איר אַ ליבע-לייד
וועגן הענטט פון ליבע מיד,
וועגן אומגן — אויכעט מידע? ...
ליבע-לידער, ליבע-לידער — — —

ווייל איך האָב געליבט צו שטארק,
ווייל איך האָב ליב געהאַט די ליבע,
האָב איך וועגן האַס געשריבן
און פאר דיר געווען צו קארג. — — —

1950

קינדער

קינדערלעך באשרייבענע אין ביכער פאר די גרויסע,
מיט לינגס אפגעוואשענע פון פלעקן;
מיט אן א שיעור „מעמארנישן“,
מיט אן א שיעור „ארעקן“ —
זיי האבן איך באפאמערהייט ארויסגעפירט אין דרויסן.

קינדערלעך צעכליפעמע, ביי אויערן געריסענע,
געצוואנגענע פון גיכע און פארהארעוועמע הענט —
איר וואלט זיך נישט דערזען דא,
איר וואלט זיך נישט דערקענט —
איר, צוגעקלעפטע געזעלעך וואו אויסשטעל-פענצמער זיסע.

קינדערלעך געקריהדעמע דורך בימערע יארדן,
מיט הענטלעך אנטעשוואלענע פון מאנטיקן פון ביזנע,
מיט אויגן אופגעוואנגענע אויף רימער פון די בעזעמער, —
זיי האבן איך געהייסן איר וואלט זיין צופרידענע.

קינדער נישט פארהוינגענע — אויף כייקלעך און עמעלעך,
מיט אמתן מיט גרויזאמע פון מאמעס און פון מאמעס —
זיי האבן עס איך אויסגעפוצט אין לינגס און אין גראמען,
די אויסגעצערמלמע, פארהוינגענע פאעמן.

1985

וואָס שפּיצסמו אָן די אויערלעך...

וואָס שפּיצסמו אָן די אויערלעך,
וואָס שפּיצסמו אָן די אויגן?

דער הימל שמעקט מיט בלויען רויך,
אין לופט — געשריי פון פּינגל.

פאַרנאַכט אַרום, און רױ אַרום,
און לױטערקױטן פּלױסן.

איז לאַמיר בױדע זײַן הױנט פּרום,
נישט טראַכט פון בלוט פאַרגיסן.

אַ חנע בלוז איך קוק זיך אײן —
דער אַונט שטײנט אַלץ העכער...

מײן קעצל שױכורט הױטן וױן —
דעם פױגלס האַלדז — אַ בעכער.

מײן קעצעלע

מײן קעצעלע מיר קוקט אין די אויגן אריין
און זעט אין שווארצע אפגען ווי שפרענקעלעך שײן

רירן זיך, איילן זיך, קרייזן א קרייז.
פאלט איין דעם קעצישן מוחלע: מײז!

פליען און געלערנט — א פאך מיט דער לאפּקע,
די אויגן א כאפּ מאַן, א כאפּ מאַן, — א דראַפּ מאַן!

נעם איך דאָס קעצל צו זיך אויף דער שוים —
קעצעלע, קעצעלע, כײַן נישט קײן מײז.

א פייגעלע

נישט געשטויגן,
נישט געפלוניגן,
ס'איז ציף-ציף אדורכגעפלוניגן.
אזא פייגעלע — ציף-ציף.

כ'האב א דארף געמאן א בריוון —
זאל עס זאמ זיין, אט האס בריוול —
אלץ וואס לעבט, איז אזוי ליב.

באר מיין האנטדיר איז צו האסטיק,
אדער גלאט ס'האט נישט געפאסט דעם —
שפרונג און שפרונג — א פלי — און שוין.

כ'האב זיך אפגעשטעלט א רגע —
אין די לופטיקע אומוועגן
האט געהויעט זיך א שוים.

לְבַנְה־שׂוּיִן

כ/האָב דעם הימל, ווי אַ מיטשטעכל,
אויסגעוואָפּן מיט מיין טרוים.
ווייסער וואַלדן, וואָס פאַרווישטן אים
מיט דיין שיכעלע פּון שוים? —

ס'איז מיין גאַרמ, ווי אַ מעשהלע,
אויסגעצויבערט און באַפּלוגלע.
די לבנה האָט געוויינט אים היינט
מיט איר אויסגעטראַכטן ניגון.

גראַז גייט אויף, מיט דינע צינגעלעך
שיפט אין לופט זיך, שטיפט מיט ווינט.
ס'קאָן די וועלט הען זיין גאָך ינגער? —
ס'איז די וועלט מיר, ווי אַ קינד.

הראַפּעט זיך אויף העלע לייטערלעך,
ווי לבנה — מיין געמיט.
צו די שוועסטערלעך אין די ברייטן דאַרט,
צו די לידער דאַרט — מיין ליד.

אין וואלד

סאסנעס הויכע, דיקע, דינע...
שפיצן — גרינע.
נאָר די שטאַמען ביז אַראָפּ —
לאַמע אויף אַ לאַמע,
געלעוואַמע.

סאסנעס הונדערט, מויזנט —
אַ מעטגע!
גלייכע, הויכע —
עפעס מאַדנע שטרענגע,
אַנטישלאַסענע און גריימע,
ווי זיי וואַלדן זיך פאַרמאַסטן
איינע מיט די צוויימע.

און ווען די זון פאַרגייט — — —
דער וואַלד ווערט שמום,
אין וואַלד ווערט ענג.
צי זענען דאָס ביימער,
צי הילצערנע שלענגע?

דורך נאַקעמע שטאַמען
קייקלען זיך פלאַמען.
נידעריק, נידעריק דראַפעט זיך, קריכט
אַן אַנשמראַליקע זון מיט צעהיצטן געזיכט.

אין וואַלד ווערט אַלץ עטגער.
דו זעסט ווי ער רוקט זיך,
ער רוקט זיך פאַמעלעך,
קיינ צווייטעלע וויגט זיך.
אין וואַלד ווערט אַלץ עטגער —
ער קאַרמשעט זיך איין.
צעוואַרפענע, לעישן זיך פאַסמעלעך שוין.

וועסנע

אַט קומט זי ווידער אָן —
אַ באַרוועסע, צעשוויכערטע און לייכטע.
און ס'זענעט אין לופטן אַ געקוועל און אַ געפיפּס.
די עהר, צעפיקעט זיך פון מילדקייט און פון פייכטקייט,
און שפּריצט מיט גרינס,
מיט יונג-גרינס שפּריצט.

אַט קומט זי ווידער אָן די גאַלדענע, מיט גלעקלעך,
און רוימט מיר איין אַ סוד, און סודעט זיך מיט כוים,
וואָס דאַרף צום ערשטן מאל פאַרסלינגען זיך מיט בליעכץ,
און חזקט אָפּ פון טרוים,
און שליייערט זיך אין טרוים.

אַט קומט זי ווידער אָן מיט שטיפעריי און חטלעך,
מיט בעכענס אין די הענט, געבלימלט און געגראַצט.
און דו, דו האָסט געמיינט דאָך,
אַ וועסנע וועט נישט זיין מער — וואָס?

ווען כ'ווייס, אַז דאָס דאַרף זיין מיין לעצטע וועסנע,
דאָס אויג וועט מער נישט זוכן זיך אין גרינס —
געפעלסטן מיר אַזוי, מיין חנעוודיקע, שענסטע,
געבענמשט זאָל זיין דיין שטראַלנדיקער פליס.

איך און די נאמור

איך שעם זיך ארויסגיין אין פעלד
מיט שמאָמישן פראָט מיטן גיכן
צו גרינער און ווניקער וועלט —
און אונטערן אַרעם — אַ ביכל.

איך שעם זיך באקנאפלמערהייט
צו גיין איבער סמעזשקעלעך — שרייטן,
אַז כזהאָב דער אַרומיקער פרייד
געגעבן צושטייער בלוז ווייטן.

איך שעם זיך, וואָס ערד איז מיר פרעמד,
און וואָס נהגע די ערדישע רז איז.
כאַטש מיין קאַפּ, לויט דער מאַדע געקעמט,
פאַרניינט זיך פאַר גאַלד פון די תבואות!

איך שעם זיך צו ליגן אין גראַז
מיט אויגן פון שטח צעריסן
און ווייט זיין אָן אַ שיעור, אָן מאַס
פון דער ערד, וואָס שפּרייט זיך צופּונטן.

א פארנאכט אין קריניץ

וויקלמ רחבות זיך איין אין קאלירן,
וועלדער שווימען ארוועק אין דער ווייט,
גרינער סאמעט, פארטעפלאמער, רירט זיך,
מעסט מיט באוועגונג די צייט. — — —

פאלט א בערגל אריין אין א טאל דארט,
הראפעט ווידער ארויף זיך און ווערט.
צעלויפט זיך מיט סמעזשקעלעך שמואלע,
פארשווינדט אין די לענגען פון ערד — — —

פארנאכטיקער אומרו ווערט מיפער.
דורשטיק שמרעקן זיך ארעמס צום לאנד.
צו די זוניקע, גאלדענע שיפן,
וואס באוואכן דעם טאג פון מיין לאנד — — —

1951

ליבע

זיי מיר באגריסט, זיי מיר געבענמישט
ליבע פון מענמיש צו מענמיש.

וואָס איז מיר גליק שטילינקערהייט,
אויב ס'איז נישטאָ דער מענמיש צו מייך פרייד?

וואָס איז צו גרויס, וואָס איז צו פיל,
אויב ס'איז נישטאָ קיין מענמשלעך געפיל.

וואָס איז צו פיל, וואָס איז צו שווער,
אויב ס'איז די ליבע מיר אַ געווער.

זיי מיר מייך קראַפט, זיי מיר אַ פּלאַם —
וועל איך באַזיגן דעם שטאַלענעם ים.

זיי מיר מייך וואַר, זיי מיר אַ טרוים —
וועל איך דעריאָגן דעם אַדלער אין רוים.

זיי מיר ווי לופט, זיי מיר ווי ברויט —
וועל איך פאַריאָגן דעם שאַמן פון טויט.

זיי מיר באַגריסט, זיי מיר געבענמישט —
ליבע פון מענמיש צו מענמיש.

דאָס איז מייך גליק, דאָס איז מייך קראַפט —
שנאה צום מענמיש, וואָס מענמישן פאַרשקלאַפט.

דאָס איז מייך גליק — שטאַרקן דעם מוט
פון קעמפער אין שלאַכט מיט אייגענעם בלוט.

דאָס איז מייך גליק — הייסער באַגער.
פרייד צו דערווען, וווּ געגליט ס'וואָס אַ פּרער.

זיי מיר באַגריסט, זיי מיר געבענמישט —
ליבע פון מענמיש צו מענמיש.

* * *

כ'אמעס איין יעדן קלאנג
פון מיין פלאמיקן היינט,
און נעם אויף
אין פארשמי
יעדן שראט פון זיין גאנג,
און גיי מיט,
און גיי מיט,
מיט א פרייד, וואס איז אונדז נאָר געגעבן.

חבר, שטרענג און דיין בליק,
עפן ברייט אויף דאָס האַרץ
און באַנעם,
און דערזע,
און דערפיל אונדזער בליק,
און פארשמי ביזן סוף, און ס'איז דינעם —
דו האַסט עס באַשאַנקען מיט לעבן.

צעייטג זיך, צעקלינג זיך,
מי, באַפרייטע פון פיין,
און פארפלייז אונדזער היימלאַנד מיט בויאונג.
נאָך מער פרייד,
נאָך מער קראַפט,
נאָך מער לויטערע שיין —
ס'האַט אַ דור אונדז זיין צוקונפט פארשרויט דאָך.

ווי גוט ס'איז צו שפאָנען אין פאָדערשמער ריי,
דעם אַמעס פון מאַרגן צו פילן
און שטערונגען ברעכן,
צעשומעמערן ווי
מיט פלאַמיקן האַרץ
און מיט אייזערנעם ווילן!

כ'אמעם איין יעדן קלאנג
פון מיין פלאצמיקן דיינעם,
און נעם אויף
און פארשטיי
יעדן טראט פון זיין גאנג,
און גיי מיט,
און גיי מיט,
מיט א פרייד, וואס איז אונזר טאָר געגעבן.

דער זעלנער אין גרויען שינער

ספיקער, פאמעלעך. ניין, ספיקער, רעד גיסער.
דאס הארץ וויל נישט אויסהאלטן מער.

פון גלעזערנעם שאַנק קוקן שמרענג זיינע ביכער,
פון וואַנט שמויכלעך אויגן אַראָפּ. דאָס איז ער.

צו ווייניק זיך אַפּשן געפּרייט, נישט באַנומען
דאָס גליק אין איין צייט מיט אים זיין.

איצט שטייט אין זיין הויפט שמוץ אַן אַרון אין בלומען —
ווער קאָן זי באַנעמען, די פּיין? —

און וווּ ס'איז אַ קעמפּער פאַר פּרייהייט פאַראַנען
האַלט וואַך ביי דעם אַרון אין רויטס,

ווער סמאלינס אַ וואַרט האָט געהערט און פאַרשמאַנען,
וועט האַלטן די וואַך ביזן טויט.

דאָס מענטשלעכע האַרץ איז געוואָרן אַנטשווינגן.
דעם פּירערס — רופּט ווייטער פאַרויס.
באַלייכט אונדז דעם וועג צו אַנטשיידענע זיגן
מיט פּייער, וואָס לעשט זיך נישט אויס.

און ווען ס'וועט באַשערט זיין די שלאַכט אויפצונעמען
פאַר לעבן, ס'זאל שיינען אונדז העל —
מיד וועלן אין דיינע, אין ערשטע, דערקענען
דעם זעלנער אין גרויען שינער.

מיין גאס איז אין פענער,

מיין גאס איז אין פענער, אין פענער, אין פענער.
יעדער מויער — א פאן. יעדער מויער — א פאן.
נעם איך ארום יעדע פאן פון די פענער
און ריר זי מיט זערמאלעכקייט אן.

פאן פון מיינע טרוימען!
רוימע פאן — מיין זיג און גליק.
כזויל דיך זען פלאמען אין רוימען,
כזויל דיך זען פלאמענדיק אין זיג!

כ'טראג מיף אין הארץ דעם קלאנג פון נעכטן,
דעם ווייטיק און געשריי פון ברקן,
ווען מ'האבן דענעם, זעגליש און שמעכיק,
געצייכנט רוימע פענער אויף מיין רוקן.

דו הערסט, ווי ווייטן רופן, ווייטן שרייען? —
איך קלאמער זיך אין דיר מיט ליבע אן.
צוזאמען גייען מיר, מיר ביידע, יונגע, פרייע,
און איבער אונז די פאן,
אונזער רוימע פאן!

אינהאלט:

זייט

3	פונקוואגען קומט די פרייד צו מיר...
4	צו מיינע ביכער
5	רעוויזיע
6	קראמעס
7	א חלום
8	א זעלבסט-בריוו
6	א בריוו
10	בלומען אויף מיינ באכעק
11	א ליד
12	איך און די לבנה
13	מיר וועלן נאך קומען
14	מיינ שבתות
15	אונדזער באכע
16	מיינ זיידעס קאפאטע
17	1941
18	פארבלייב געווינט מיינ האמטלאנד
19	ווי קערנער...
20	איך גיי איבער גאסן...
21	וועלכער ווינט...
22	א תפילה צו זיך
23	וועסטע 1943
24	כהמו...
25	בענעשן-ליבע
26	איך און מיינ וועסטע
27	צו די בלחמה-אונטערזיכער
29	א געשפרעך צווישן מוסער און קינד
31	בלומען אויף די בויערן פון סינג-סינג
32	א באצאלע וועגן א דייטשן זעלבער
36	א וויג-ליד
37	גיב מיר היין האנט...
38	אויב די הארפט זיין...
39	דו האסט מיר געגעבן פון פורמקע דעם שליסל...
40	ליבע-ליד
41	קינדער
42	דאס אפגאסן אן די אויגערלעך...
43	מיינ קענעלע
44	א פיגעלע
45	לבנה-שון
46	אין וואלד
47	וועסטע
48	איך און די באטער
49	א פארנאכט און קריניק
50	ליבע
51	* * *
53	דער זעלבער אין גרויען שיכעל
54	מיינ גאס איז אין פענער

